Wstęp

Wydobyć logikę języka wprost z mowy potocznej
jest niepodobieństwem.

Ludwig Wittgenstein, *TLP* 4.002

Organizowane przez Katedrę Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego (wcześniej Zakład Teorii Języka i Metodologii Językoznawstwa) Uniwersytetu Łódzkiego seminaria naukowe, poświęcone metodologiom językoznawstwa (Łódź 2004, 2006, 2008, 2010), starają się odpowiedzieć na fundamentalne pytania, dotyczące języka, a także przedstawić stan badań nad językiem, z uwzględnieniem perspektyw różnych nauk i paradygmatów badawczych. Usiłują również pokazać, że za pomocą odpowiednich narzędzi i teorii można, wbrew wątpliwościom Wittgensteina, wydobyć logikę języka z mowy i z tekstów, oraz że tradycyjny obszar badań nad językiem ulega znacznemu rozszerzeniu.

Niniejszy tom kontynuuje szereg wątków, wprowadzonych w publikacjach wcześniejszych (Stalmaszczyk, red. 2006; 2008; 2010), ale jednocześnie podejmuje nowe problemy, istotne dla badań językoznawczych, zarówno teoretycznych, jak i w wymiarze bardziej stosowanym oraz interdyscyplinarnym. Poszczególne rozdziały mają charakter zdecydowanie autorski, przy jednoczesnym bogatym przeglądzie najnowszej literatury (z uwzględnieniem literatury w języku polskim).

Tom otwiera tekst Agnieszki Libury i Marii Libury, podejmujący niezwykle aktualne zagadnienia, związane ze współczesnymi odkryciami genetyki, a zwłaszcza kontrowersji wokół tzw. genu języka. Autorki omawiają to zagadnienie także w powiązaniu z wynikami badań nad zaburzeniami rozwoju języka. Justyna Winiarska stawia pytanie o kognitywizm, przywołując koncepcję 'językoznawstwa otwartego', wprowadzoną do myśli językoznawczej przez

Antoniego Furdala. Oprócz szeroko pojętego kognitywizmu, autorka nawiązuje również do metodologicznych dokonań Zdzisława Wąsika i Franciszka Gruczy.

Dwa kolejne rozdziały proponują filozoficzne spojrzenia na problemy wspólne dla językoznawstwa i filozofii. Joanna Odrowąż-Sypniewska prezentuje współczesne filozoficzne koncepcje nieostrości, natomiast Mieszko Tałasiewicz przedstawia trudności metodologiczne, z którymi spotyka się filozof języka interpretujący dane językoznawcze.

Aleksander Kiklewicz koncentruje się na roli kontekstu w różnych paradygmatach językoznawczych, od tradycyjnego (formalistycznego), poprzez strukturalny, antropologiczny, po holistyczny. Inne podejście do zagadnienia kontekstu prezentuje Agnieszka Kułacka, która omawia metodologiczne założenia stosunkowo nowego działu językoznawstwa, a mianowicie semantyki komputerowej (w nawiązaniu do rozwoju gramatyki formalnej i semantyki formalnej).

W kolejnym rozdziale, Piotr Cap dowodzi indukcyjnego charakteru analizy pragmatycznej, pokazuje także, że tradycyjne parametry takiej analizy (deiksa, presupozycja, implikatura oraz akt mowy) dostarczają opisów, które wiążą się ze sobą w sposób wzajemnie komplementarny oraz hierarchiczny.

Janusz Malak pokazuje, jakie korzyści (i ograniczenia) mogą łączyć się z wykorzystaniem do badań diachronicznych (na przykładzie danych z historii języka angielskiego) najnowszego wariantu gramatyki generatywnej, czyli programu minimalistycznego. Perspektywa historyczna obecna jest również w rozdziale Joanny Kopaczek, która poddaje analizie, za pomocą narzędzi korpusowych, zbiorki leksykalne w historycznych tekstach szkockich. Dodatkowym przedmiotem rozważań są kwestie związane z normą językową i standaryzacją tekstu.

W ostatnim rozdziale, Tadeusz Piotrowski podejmuje zagadnienie *Tertium comparationis* w przekładoznawstwie. W badaniach kontrastywnych zakłada się, że relacja między dwoma językami nie jest nigdy bezpośrednia, ale jest pośredniczana właśnie przez odpowiednie *Tertium comparationis*. Autor pokazuje zastosowanie tej koncepcji we współczesnym przekładoznawstwie i w indywidualnej praktyce tłumacza.

Większość rozdziałów niniejszej książki została zaprezentowana jako wykłady podczas seminarium naukowego pt. *Metodologie językoznawstwa IV*, zorganizowanego w maju 2010 roku przez Katedrę Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego Uniwersytetu Łódzkiego. Jestem wdzięczny wszystkim autorom za przedstawienie referatów i opracowanie tekstów, uczestnikom seminarium za ciekawą i stymulującą dyskusję, a mojemu koledze z Katedry, Ryszardowi Rasińskiemu, za pomoc przy zorganizowaniu kolejnej edycji seminarium.

Bibliografia

- Stalmaszczyk, P. (red.), 2006. *Metodologie językoznawstwa. Podstawy teoretyczne*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Stalmaszczyk, P. (red.), 2008. *Metodologie językoznawstwa. Współczesne tendencje i kontrowersje*. Kraków: Lexis.
- Stalmaszczyk, P. (red.), 2010. *Metodologie językoznawstwa. Filozoficzne i empiryczne problemy w analizie języka*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.

Piotr Stalmaszczyk

Katedra Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego
Uniwersytet Łódzki